

Subject Area
Tourism GuidanceYear: 2022
Vol: 8
Issue: 95
PP: 716-722Arrival
28 January 2022
Published
28 February 2022Article ID Number
3882
Article Serial Number
21Doi Number
<http://dx.doi.org/10.26449/sssj.3882>

How to Cite This Article
Guliyeva, D. (2022).
“Anı Evi Müzeleri Ve
Turistik Uğrak Yerine
Dönüştürme Sorunları:
Samet Vurgun Ev
Müzesi Örneği”
International Social
Sciences Studies
Journal, (e-ISSN:2587-
1587) Vol:8, Issue:95;
pp:716-722

Social Sciences Studies
Journal is licensed under
a Creative Commons
Attribution-
NonCommercial 4.0
International License.

Anı Evi Müzeleri ve Turistik Uğrak Yerine Dönüştürme Sorunları: Samet Vurgun Ev Müzesi Örneği

Memorial Home Museums and Conversion Issues To The Place a Touristic Haunt: The Case of Samet Vurgun Home Museum

Dilbar GULİYEVA¹ ¹ Dr.Öğr.Üyesi; Gelişim Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, İstanbul/Türkiye

ÖZET

Toplumsal hafızanın devamlılığı için anı müzelerinin önemli bir konumu vardır. Toplum kültürünün oluşumunda önemli yer edinmiş kişilerin hikayeleri, yaşadıkları mekanlar, eşyaları ve gündelik hayatlarına dair eşyaların anı müzelerine dönüşmesi kamusal belleğin taze tutulması adına önemli işleve sahiptir. Bu çalışmada Azerbaycan edebiyatında özel yer edinmiş Samet Vurgun'un ev müzesinin turistik destinasyon olarak bir mekâna dönüşüm sürecindeki sorunlar müzenin Instagram hesabındaki veriler doğrultusunda incelenmiştir. Kültür turizminin gelişimine büyük katkısı olan söz konusu müzelerin Azerbaycan müzecilik kültürünün çeşitlilik kazanması adına özel bir yeri vardır. Araştırmada anı evi müzelerinin tarihi ve müze evi olguları tanımlanmaktadır. Yazarın hayatından, yazdıklarından ve hakkında yazılanlardan oluşan müze toplumun tarihinin bir kesitini temsil niteliğindedir. Araştırmada anı evi müzesinin faaliyeti ve turistler için ilgi çekici kılmak adına yapılan faaliyetler (tanıtım, tasarım, medya ilişkileri) irdelenmiştir. Samet Vurgun Anı Evi müzesinin kültür turizmi açısından toplumsal bellek mekânı olarak ziyareti için faaliyetindeki olumlu veya olumsuz yönleri analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anı Evi Müzesi, Toplumsal Bellek, Samet Vurgun

ABSTRACT

Memorial museums have a prominent ubity for the prominence of collective memory. In the formation of collectivistic culture considerable established people's stories, the places where they live, their paraphernalia and their valuable belongings of their daily life turn into memorial museums have a significant function according to keep the public memory fresh. In the research, in Azerbaijan literature special established Samet Vurgun's home museum. In the research the issues in the process of transforming in Azerbaijan literature special established Samet Vurgun's home museum into a destination as a touristic place were investigated in line with the data on the museum's Instagram account. A great contribution to the development of cultural tourism of aforementioned museums have specific place in order to diversify the museum culture of Azerbaijan. In the research history of memorial home museums and museum home phenomenon are described. From the author's life, his writings and from what has been written about him formed museum represents a cross section of the history of collective. In the research activity of the memorial home museum and activities (promotion, design, media relations) what in order to make it interesting for tourist have been scrutinized. The positive and negative aspects of the activities of the Samet Vurgun Memorial Home Museum were analyzed in terms of cultural tourism for its visit as a place of collective memory.

Key Words: Memorial Home Museum, Collective Memory, Samet Vurgun

1. GİRİŞ

Toplumların ortak değerlerinin korunması, aktarımı için kültürel miras öğelerinin önemli işlevi bulunmaktadır. Kültürel miras ürünleri sadece ait oldukları toplumun ortak belleğinin inşasına hizmet etmez, aynı zamanda tüm insanlığın ortak değerleri olarak var olur. Bu anlamda dünyada UNESCO, ICOMOS gibi uluslararası kuruluşlar tarafından kültürel mirasın korunmasına ilişkin önemli çalışmalar yapılmaktadır. Söz konusu uluslararası kuruluşlar somut ve somut olmayan kültürel miras değerlerini korumaktadır. Genel olarak uluslararası kurum ve kuruluşlar somut olmayan kültürel miraslara ilişkin olarak kategorize ettiği yapılanmaların içine sözlü gelenekleri de dahil etmektedir. Söz sanatları, ortak anlatılar kadar onları üretenler de kendi başına somut olmayan kültürel mirası inşa etmektedir. Bu anlamda somut olmayan kültürel miras değerleri içerisinde sanatçılar ve onların ev müzelerini de dahil etmemiz mümkündür.

Anı müzelerinin oluşum süreci Antik Yunan döneminden başlamaktadır. Antik Yunan döneminde savaşlarda toplanan ganimetler ülkenin gücünü göstermekteydi. Bu ganimetler içerisinde tarihi eserler, elyazmaları, değerli eşyalar yer almaktaydı ve müzeler kurulana kadar bunlar saray ve kiliselerde sergilenmekte, bir güç göstergisi olarak var olmaktadır. Toplumsal devrimler ve sanayileşme ile ülkelerin kültürel birikimlerini, zenginliğini göstermek için somut olmayan değerlerini sergilemek, başka insanlara göstermek ve aynı zamanda ortak belleği inşa etmek adına müzeler kurulmakta ve burada sergilenmektedir (Konukçu, 2008).

Ülkelerin sözlü kültürlerini (Godzich,1994) üreten sanatçılar da aynı zamanda ortak belleğin inşasına önemli katkılar sağlamışlardır. Savaş ganimetleri, kültürel birikimler her bir toplumun güç göstergesi olduğu için, bu anlamda yaygın olarak farklı müzeler kurulmaya başlamıştır. Müzecilik alanında yararlanmış olan bu çeşitlilik her

toplumu güçlendirmektedir. Teknolojinin gelişmesi, enformasyon teknolojilerinin yaygınlaşması ile müzeler bir güç göstergesi olmakla birlikte satılabilir, pazarlanabilir bir ürüne/destinasyona dönüşmüştür.

Turizm endüstrisinin gelişmesi ile toplumlar için kültürel birikim güç göstergesi olmakla birlikte mekânın farklı turistler tarafından tercih edilmesi için ‘cazibe merkezleri’ne (Yıldız, Bektaş, 2019) dönüşmesi olgusu ortaya çıkmış oldu. Bu anlamda kendi evinden uzaklaşarak başka mekânı ziyaret eden turist için ilgi çekiciliğinin artırılması, gidilen mekâna ilişkin farklı değerlerde müze ve alanların yaratılması ihtiyacı ortaya çıkmış oldu. Özellikle de bu olgu ülkelerin kendi turizm alanlarını geliştirmesi, alternatif yollar üretmesi, destinasyon çeşitliliği oluşturması yönünde faaliyet göstermesi gerekliliğini arttırmıştır. Kirchenblatt-Gimblett’e (1998) göre, ‘turizmin destinasyonlara ihtiyacı vardır. Müzeler en önemli turistik mekanlardır’. Bu anlamda müzelerin turistik mekân olma ve kültürel belleğin taşıyıcısı olarak ziyaret edilen mekâna ilişkin önemli bilgi paylaşmak, özgün deneyimle ortak kültürü yaşatmak, tarihe yolculuk yaptırmak açısından değeri büyüktür. Ziyaret edilen mekânın kültürel özelliklerini ziyaret edenin gözleri önüne sermek, farklı bilgiler vermek adına içeriğin zenginleştirilmesi, deneyimin ‘biricik’ olma niteliği kazandırılması gereklidir.

Destinasyonlar içerisinde müzelerin önemli bir yeri olduğu yadsınamaz (Erbay, 1997). Destinasyonun çekiciliği ve ekonomik kalkınması için o alanda yaratılması gereken en değerli alan mekânın kendi biricikliğini inşa edebileceği kültürel yapılarıdır. Turizm pazarlamacıları müzeleri modern turistik kompleksler olarak sunma olanağına sahiptirler (Capstik, 1985: 361). Kültürel turist ziyaret ettiği alanın dokusuna, kültürel özelliğine ilişkin bilgi edinmek ister. Kirchenblatt-Gimblett (1998) belirttiği gibi, müzeler, sanat galerileri, tarihi ve arkeolojik yerler, festivaller, mimari, sanatsal performans alanları, kültürel mirası temsil eden mekanlar olarak görülmektedir.

Kültürel mirasın temsili olarak ev müzeleri ziyaret edilen mekânın dokusuna, özgünlüğüne ve biricikliğine ilişkin daha gerçekçi bir çerçeve sunmaktadır (Dudley, 2013). Özellikle her bir toplumun kültürel kodlarının inşasında, ortak belleğinin oluşumunda temel işlevi olan sanatçıların ev müzeleri kullanılması gereken yapılarıdır. Aynı zamanda özgün bir biriciklik inşa etmek adına da bir fırsat olarak da değerlendirilebilir. Araştırma kapsamında Azerbaycan Cumhuriyetinde kültürel miras ögesi olarak şair ve yazarların yaşamış oldukları evlerin müzeye dönüştürülmesi ve söz konusu müzelerin turistik destinasyon olarak faaliyeti irdelenmiştir. Bu anlamda araştırmanın örneklemini olarak Azerbaycan Sovyet edebiyatında ve sözlü kültürel mirasının oluşumunda büyük katkıları olan Halk Şairi Samet Vurgun’un ev müzesinin faaliyeti müzenin Instagram hesabındaki (https://www.instagram.com/samadvurgun_museum/) veriler üzerinden incelenmiştir. Toplanan veriler nitel araştırmanın doküman/metin analizi yöntemi ile incelenmiş, ikincil veriler kullanılarak müzenin turistler için ilgi çekici bir biçimde tanıtılması yönünden yaptığı faaliyetlerin olumlu ve olumsuz yönleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma kapsamında Samet Vurgun Ev Müzesi’nin Instagram sayfasında paylaşılan bilgiler ışığında aşağıdaki hipotezler test edilmektedir.

- ✓ Ev-Müzenin Instagram sayfasında turistler için ilgi çekici içerikler paylaşılmaktadır mı?
- ✓ Ev-Müze sanatçının kültürel mirasının korunması için arşiv, yoksa aktif faaliyet gösteren turistik mekan olarak mı sunulmaktadır?

2. KÜLTÜR TÜRİSTLERİ VE MEDYA İLİŞKİSİ

Turizm destinasyonlarını ziyaret edenler mekânın niteliğine, hizmete ve ziyaret edenin beklentisine, birikimine göre değişkenlik göstermektedir. Bu anlamda toplumların ortak bellek alanlarının müzeleştirilmesi ve sanayileşme ile turistik destinasyona dönüşmüş ev müzelerini ziyaret eden turistlerin kendine özgü tipolojik özellikleri bulunduğu görülmektedir (Duncan, 2005).

Son yıllara kadar turizm literatürü ‘kültür turistleri’ olgusunu farklı bir grup insan olarak görmemekteydi. Hughes, (2002) kültürel turistlere ilişkin son literatürde, bu gruba dahil olanların homojen bir grup olmaktan çok, kendine özgü ihtiyaç ve beklentileri olan heterojen bir grup olduğunu belirtir. Onu da belirtmek gerekir ki, kültürel miras sergilendiği, ortak belleğin veya toplumsal kültürü inşa eden kültür mekanlarına ziyaret eden turistler için ikincil bir etkinlik niteliği taşımaktadır. Kültür alanlarını (ev müzeleri, arkeoloji alanları, sergi salonları vb.) ziyaret etmek bir turist için ana motivasyon olmamaktadır (McKercher, 2004).

Kültür turistlerinin tipolojilerine ilişkin belirli kavramsallaştırmayı literatüre kazandıran Silberberg (1995) kültür turistlerinin kültürel alanları ziyaret etme motivasyon derecelerine göre dört kategori içerisinde ifade etmektedir. Onun tanımlamasına göre aslında dört tür kültür turisti belirlenmiştir: büyük ölçüde motive, kısmen motive, yardımcı ve tesadüfi kültür turistleri. Şöyle ki, büyük ölçüde motive turistler öncelikle kültürel ürünlerini deneyimlemek için bir destinasyonu ziyaret ederken, kısmen motive turistler başka bir şeye ek olarak destinasyon kültürünü deneyimlemek için ev müzelerini ziyaret ederler. Örneğin, aile ziyareti veya bir konferansa katılmak için

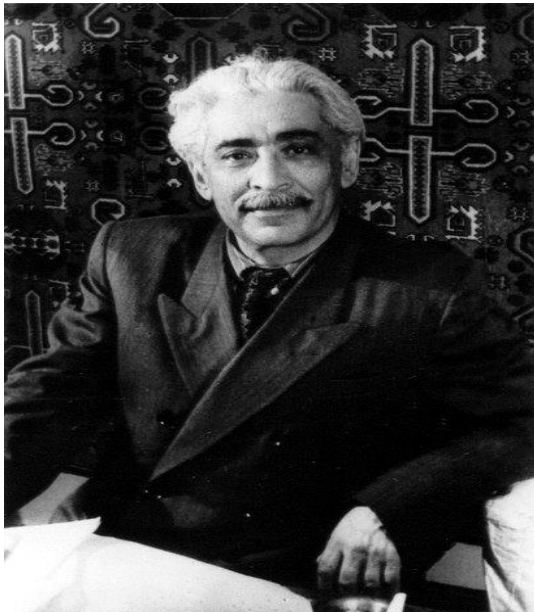
geldiği sırada ev müzesine de uğramak isteyebilir. Üçüncü tür kültür turistleri tipolojisine dahil olanlar ise, kültürü başka bir ana motivasyona ‘yardımcı’ olarak görürler. Bundan dolayı onların ev müzelerini ziyaret etme motivasyonları kültürel değildir. Tipolojinin dördüncü türüne dahil olanlar ise, tesadüfi kültür turistleridir. Onların ziyaret ettikleri destinasyondaki ev müzelerini gezmek gibi bir faaliyette bulunmak niyetleri yoktur. Yalnız herhangi bir şekilde bu tür faaliyette bulunurlar. Örneğin akrabaları veya arkadaşları tarafından herhangi bir ev müzesini ziyaret etme niyetinde bulunabilirler.

Kültür alanlarını ziyaret etme, müzeler ve sergileri gezme alışkanlığı birçok etkenden dolayı farklılık göstermektedir. Araştırmalar kültürel mekanları ziyaret edenlerin seçmiş oldukları kültürel mekanlarla sosyal, kültürel ve eğitim düzeyi arasında bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Kim, Cheng ve O’Leary’e (2007) göre, ‘ev müzelerini ziyaret eden turistlerin festivaller, müzikal aktiviteler, tema parkları, eğlence parkları, yerel fuarlar ve etkinliklerle ilgilenen turistlerden daha yüksek eğitim ve gelir seviyelerine ait olduğunu göstermektedir’

Turistik destinasyonlara ilişkin olarak imaj inşa etme ve bilgi aktarma sürecinde sosyal medya araçlarının önemli etkiye sahip olduğu yapılan araştırmalar ışığında bilinmektedir (Jacopsen ve Munar, 2012: 41). Turistler tatil öncesi ziyaret edecekleri mekâna ilişkin bilgileri sosyal medya mecralarında paylaşılan bilgiler doğrultusunda toplarlar. Turistik ziyaret sonrası deneyimini aynı mecralar üzerinde paylaşması olgusu da söz konusu destinasyonla ilgili sosyal medyadaki bilginin güvenilirlik düzeyini arttırmaktadır (Litvin, Goldsmith & Pan 2008: 460). Henry Jenks’in ‘katılımcı kültür’ (Jenkins, 2006) kavramı bağlamında baktığımızda, geleneksel medyanın aksine herkesin bilgi üretme/tüketme sürecinde aktif katılımı deneyimin paylaşılması açısından önemlidir. Bu da turistik mekanlara ziyaretçi sayısının daha da artmasına veya azalmasına etki göstermektedir. Diğer taraftan ise, kullanıcı yorumları doğrultusunda turistik destinasyon kendi iyi ve kötü yönlerini birinci ağızdan duyma olanağı kazanmış olur (Alabay 2014). Bununla birlikte, Yayla, (2014: 117) ziyaret edilecek destinasyona ilişkin bilgi toplarken turistlerin en çok güven duydukları sitelerin Facebook, Youtube, Instagram, Twitter vb. sosyal ağlar olduğunu belirtmektedir. Bu sosyal medya ağları içerisinde anlatı yapısından dolayı daha gerçekçi manzara sunan ve ortama ilişkin görsellerle birebir olanakları sergileyen sosyal medya mecrası Instagram olarak bilinmektedir. Instagram aracılığıyla kullanıcılara, gelecek turist adaylarına sınırsız sayıda fotoğraf, video paylaşımı olanağı sunmaktadır (Månsson, 2011). Granberg’e göre (2019), turistlerin destinasyon seçme, mekâna ilişkin algı oluşturma süreçlerinde Instagram’ın anlatı yapısının görsel hikayeciliğe temelli olması, metin temelli anlatı yapısı olan sosyal medya mecralarından daha çok etkili olmaktadır.

3. HALK ŞAİRİ SAMET VURGUN

Samet Vurgun Azerbaycan Kazak ilinin Yukarı Salahlı köyünde, 1906 yılının 21 Mart tarihinde doğmuştur. Şair 6 yaşındayken annesi Mahbuba (26) hanımı kaybetmiş, babası ve anneannesi tarafından büyütülmüştür. 1918 yılında ünlü edebiyat teorisyeni ve aydın Firudin bey Köçerli Gori Öğretmenler Seminaryasının Azerbaycan şubesi Kazak iline taşımıştır. Bu okulda eğitime başlayan Samet Vurgun, ilk şiirlerini de buradaki duvar gazetesi için yazmıştır. İlk defa yayınlattığı eser ise, ‘Gençlere Hitap’ şiiri olmuştur. Bu şiir 1925 yılında Tiflis şehrinde yayınlanan ‘Yeni Fikir’ gazetesinde basılmıştır. Seminaryadan mezün olduktan sonra, Azerbaycan’daki bir sıra il ve ilçelerde Azerbaycan dili ve Edebiyatı üzerine dersler vermiştir (Arif, 1964).

Şekil 1. Samet Vurgun. <http://samedvurgun.az/az/semmed-vurgun/sekiller/tek-sekiller> (Erişim tarihi, 28.01.2022)

Samet Vurgun 1929 yılında II. Moskova Üniversitesi Edebiyat Fakültesine dahil olur. Moskova’da eğitim aldığı sürede devamlı yazan şair, 1930 yılında ‘Şairin Andı’ isimli ilk şiirler kitabını yayınlamıştır. Genel olarak birçok araştırmacılar, 1930- 1940’lı yılların Samet Vurgun’un sanatsal anlamda en üretken dönemi olduğunu belirtir. Onun 1934 yılında ‘Gönül Defteri’, 1935 yılında ‘Şiirler’ isimli kitapları yayınlanmıştır. Samet Vurgun Azerbaycan edebiyatında önemli izler bırakmış, halkın milli kimliğinin oluşumunda değerli yeri olan ‘Azerbaycan’ şiirini 1934 yılında yazmıştır (Arif, 1964).

Samet Vurgun devamlı yeni eserler yazmakla birlikte, 1936-1937 yılları arasında çevirmenlik de yapmıştır. A.S.Puşkin’in eserlerini, Şota Rustaveli’nin ‘Peleng Derisi Giymiş Pehlevan’, Taras Şevçenko’nun, İlya Çavçavadze’nin, Cambul’un bir sıra eserlerini Azerbaycan diline çevirmiştir (Bayramov, 2006).

Şair aynı zamanda tiyatro oyun yazarı olarak çok önemli oyunlar yazmıştır. 1937 yılında yazmış olduğu ‘Vagif’ oyununun kazanmış olduğu başarıdan dolayı 1941 yılında ‘Stalin Ödülü’ almıştır. Aynı zamanda ünlü şair Nizami Gencevi’nin eserlerine ilişkin bilimsel araştırmalar yapan Samet Vurgun, şairin ‘Leyli ve Mecnun’ eserini Azerbaycan diline çevirmiştir. 1939 yılında ‘Hanlar’, 1941 yılında ‘Hosrov ve Şirin’ oyunlarını yazmıştır. SSCB döneminde yazdığı şiirler büyük bir coğrafyaya yayılan sanatçıya karşı önemli boyutta bir ilgi vardı. İkinci Dünya Savaşı döneminde yazmış olduğu ‘Ukrayna Partizanları’ şiirinin metinleri uçakla Ukrayna ormanlarındaki savaşıllara dağıtılmıştır (Bayramov, 2006).

Samet Vurgun sadece şair olarak değil, aynı zamanda bir bilim adamı olarak da önemli çalışmalar yapmıştır. Şöyle ki, bu faaliyetinden ötürü 1945 yılında Azerbaycan SSC Bilimler Akademisi’nde ordinaryüs profesör olarak seçilmiştir. Aynı yıl İran ve Azerbaycan arasındaki kültürel ilişkilerin geliştirilmesi yönünde oluşturulan derneğin başkanı seçilmiş ve İran Azerbaycan’ı ve Azerbaycan arasındaki ilişkilerin de geliştirilmesi açısından önemli işler görmüştür.

İkinci Dünya Savaşından sonra halklar ve ülkeler arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi, kültürel düzeyde ilişkilerin gelişmesi için ciddi faaliyet gerçekleştirmiştir. SSCB Ali Sovet’inin millet vekili olarak 1947 yılında Londra, Berlin’de bulunmuştur. Savaştan sonraki dönemde şair ‘Mugan’ (1948), ‘Aygun’ (1950-1951) ve ‘Zamanın Bayraktarı’ (1952) eserlerini yazmıştır. 1953 yılında Azerbaycan Bilimler Akademisi Başkan yardımcısı olan Samet Vurgun, Azerbaycan’da bilimsel araştırmaların daha da gelişmesine ve bu yönde önemli çalışmaların yapılmasına ön ayak olmuştur. 1955 yılında Vietnam’a iş seyahatine giderken yolda rahatsızlanan Samet Vurgun Çin’de Pekin Hastanesine kaldırılmıştır. Bu rahatsızlığını atlatamayan şair 51 yaşında, 1956 yılında vefat etmiştir. Tüm SSCB ülkelerinde sevilen şairin ölümü her kesi derinden kederlendirmiştir. Sonradan hatırasının ebedi yaşatılması adına Azerbaycan Rus Dram Tiyatro’su, Moskova’daki sokaklardan biri, Kiev şehrinde kütüphane vb. birçok eğitim, kültür ocağına şairin adı verilmiştir. Bununla birlikte 1957 yılında ‘Sovyet Edebiyatı Günleri’ kapsamında ‘Samet Vurgun’un Ev Müzesi’ büyük bir törenle açılmıştır (Bayramov 2006).

Ünlü Türk Şairi Nazım Hikmet 1957 yılında Samet Vurgun’un ölümüne Bakü’de şu mısraları yazmıştır (Abbas, 2012;7).

*Nihayet şehrine gelebildim,
ama geç geldim, Samet,
görülebilemedik,
bir ölüm boyu geç geldim.
Teypteki sesini
dinlemek istemedim, Samet.
Ölülerin, büsbütün ölmeden,
resimlerine bakmam.
Ama, gün gelecek
seni de senden büsbütün
ayıracağım, Samet,
saygılı hatıralar dünyasına
gireceksin.
Kabrine çiçek de koyabileceğim
gözüm yaşarmadan.
Sonra, gün gelecek
senin başından geçen iş,
benim de başımdan geçecek,
Samet.*

4. SAMET VURGUN EV MÜZESİ

Azerbaycan müzecilik tarihinde Azerbaycanlı yazar ve sanatçıların ev müzelerinin oluşturulmasına ilk örnek olarak Halk Şairi Samet Vurgun'un ev müzesi gösterilmektedir. Ev Müzesi Azerbaycan Sovyet Bakanlar Kurulunun 1974 yılında çıkardığı kararla birlikte 1975 yılında Haydar Aliyev tarafından Azerbaycan'da Sovyet Edebiyatı Günleri kapsamında açılmıştır. Müze zengin iş adamı, Hacı Hacıağa oğlu Ağa Yusif Dadaşov tarafından 1986 yılında yapılmış 3 katlı köşkün III. katındaki altı odalı dairede yerleşmektedir. Samet Vurgun hayatının son günlerini bu evde yaşamıştır. Müzedeki envanterlerin büyük bir kısmı Vurgun'un eşi Haver hanımın sunmuş olduğu şahsi eşyalar, elyazmaları ve dokümanlar esasında kurulmuştur. Müzede S.Vurgun ve onunla ilgili yapılmış araştırmalar toplanmaktadır. Bu anlamda devamlı olarak farklı dokümanlar, eşyalar müze envanterlerine dahil edilmektedir. Bununla birlikte şairin her iki oğlu Halk Yazarı Yusif Samedoğlu ve Vagif Samedoğlu'na ilişkin olarak da müze içerisinde ayrıca bir bölümler açılmıştır. Müzede sadece bir yazarın hayatı ve sanatsal faaliyeti sergilenmemekte, üç büyük yazarın hayatına dair kapsamlı bir şekilde hazırlanmış ev müzesine dönüşmektedir. Turistler Azerbaycan kültür tarihinde önemli yer edinmiş her üç yazarın, baba ve iki oğlun bir arada var olan kültürel mirasını görme olanağı elde etmektedir. Toplam olarak müzede şu ana kadar 17000'den çok envanter bulunmaktadır (URL-1).

Şekil 2. Samet Vurgun Ev Müzesi, Misafir Odası. <http://samedvurgun.az/az/sem-d-vurgun/sekiller/muzey> (Erişim tarihi: 26.01.2022)

S.Vurgun ev müzesinde ilk üç oda (çalışma odası, misafir odası ve yatak odası) şairin kendi kullandığı şekilde de korunmuştur. Şairin misafir odasında hatıra sergisi, mobilya takımları, kişisel eşyalar, kendi kütüphanesindeki kitaplardan örnekler, son elyazmaları, tiyatro oyun yazarlığı ile ilgili çalışmaları sergilenmektedir. Aynı zamanda S.Vurgun tarafından yazılmış 'Vagif' tiyatro oyununun kahramanları olan Molla Panah Vagif ve Shah Gajar'ın (heykeltıraş Kamran Asadov) yarım metrelik bronz heykelleri de burada sergilenmektedir. Salondaki siyah kuyruklu piyanoda Azerbaycan müzik ve sanat tarihinde önemli konumu olan Üzeyir Hacıbeyov, daha sonra Gara Garayev, Fikret Amirov, Said Rustamov, Vagif Samadoğlu eserler çalmışlar. Bu odada bir dizi antika mobilya, S. Vurgun'un (sanatçı Mikayil Abdullayev) portresi, Haver hanımın (sanatçı Kâmil Hanlarov) portresi, şairin (sanatçı Latif Kerimov) portresinin olduğu bir halı, şairin hediyelik eşyaları bulunmaktadır. Çalışma odasında en çok dikkati çeken değerli saattir. Şöyle ki, Samet Vurgun vefat ettiği zaman şairin eşi Haver Hanım 17 Mayıs 1956 yılında saat 19:30'da saati durdurmuştur. Şairin yatak odasında kişisel eşyaları, 'ölüm maskesi' (ressam Fuad Abdurrahmanov) ve fotoğrafları sergilenmektedir. Aynı zamanda burada şairin eşi Haver hanımın ve kızı Aybeniz hanım'ın da fotoğraf ve kişisel eşyaları sergilenen vitrinler bulunmaktadır (URL-1).

Samet Vurgun'un Ev Müzesinin internet sitesinde müzenin faaliyet alanları bu şekilde tanımlanmaktadır.

'Müze geniş bir yelpazede çalışmalar yürütmektedir. S. Vurgun'un anma günleri, çocukları, kitap sunumları, yazarlar, bilim adamları, yaratıcı kişiler, ünlüler, gençlerin katıldığı akşamlar, bilimsel konferanslara katılım, uluslararası etkinlikler... Müze ayrıca çeşitli edebi olayları ve tarihi günleri de kutluyor. Bu nedenle, 1988 yılında Azerbaycan Cumhuriyeti'nin kuruluş yıldönümü, 1989 yılında Hacı Zeynalabdin Tağıyev'in doğumunun 150. yıldönümüne adanan bir etkinlik ve sergi, ülkede ilk kez S. Vurgun Ev Müzesi'nde düzenlendi. Müzenin ana görevi, genç kuşaklara Samad Vurgun, Yusif Samadoğlu, Vagif Samadoğlu'nun hayatı ve eserleri, seslerinin teyp kayıtları, haklarındaki haberler hakkında bilgi vermek ve bu büyük sanatçıların edebi mirasını tanıtmaktır (URL-1).'

Azerbaycan'da ilk hatıra müzesi olan Samet Vurgun Ev Müzesi Azerbaycan Cumhuriyeti Kültür Bakanlığına bağlıdır. Bu anlamda ev müzesinin turistik bir destinasyona dönüştürülmesi için olanakların geniş olduğu görülmektedir. Özellikle de 'kültür turisti' tipolojilerinin her dört türündeki turistleri söz konusu mekâna çekmek için müzenin konumu, içerisindeki envanterlerin zenginliği açısından önemli işlevi vardır.

5. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırmada Samet Vurgun Ev Müzesinin turistik bir destinasyon olarak kültür turistleri açısından ilginç ve çekici kılınması yönünde faaliyetler irdelenmektedir. Bu açıdan bakıldığı zaman müzedeki faaliyetlerin incelenmesi ve belirli kategoriler içerisinde tasnif edilerek tanımlanması adına müzenin Instagram hesabı üzerinden toplanan veriler ikincil dokümanlar olarak değerlendirilmektedir.

Bilindiği üzere nitel araştırmada veri toplama yöntemi olarak görüşme, gözlem ve doküman inceleme olmak üzere üç veri toplama tekniği kullanılmaktadır. Araştırmada nitel araştırmanın doküman/metin analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırılan olgu ve olayla ilgili verileri kapsayan dokümanların (araştırma konusuyla ilgili raporlar, kitaplar, arşiv dosyaları, video ve ses kayıtları, görsel materyaller) ayrıntılı olarak taranması ve bu bilgilerden yeni bir bütünlük oluşturması sürecidir (Creswell, 2002). Araştırmada örneklem alanı olarak seçilen Samet Vurgun Ev Müzesi'nin Instagram sayfasındaki veriler 'turist ziyaretleri', 'müzenin turistlere tanıtımı yönünde paylaşılan içerikler', 'sanatsal etkinlikler', 'müze envanterlerine ilişkin paylaşımlar', 'şairin fotoları', 'şairin yazdıklarından paylaşımlar', 'hakkında medyada çıkan bilgiler', 'fan kültürü/şairin şiirlerini seslendiren farklı kişilerin videoları', 'turistleri bilgilendirmek adına paylaşımlar', 'diğer' olmakla on kod altında kategorize edilmiştir. Araştırma için Samet Vurgun Ev Müzesi'nin Instagram sayfasından ilk paylaşımın yapıldığı 06.04.2016 tarihinden son paylaşımın yapıldığı 28.01.2022 tarihi aralığındaki veriler seçilmiştir.

6. BULGULAR

Araştırmada müzenin Instagram sayfasında paylaşılan içeriklere ilişkin olarak 'turist ziyaretleri', 'müzenin turistlere tanıtımı yönünde paylaşılan içerikler', 'sanatsal etkinlikler', 'müze envanterlerine ilişkin paylaşımlar', 'şairin fotoları', 'şairin yazdıklarından paylaşımlar', 'hakkında medyada çıkan bilgiler', 'fan kültürü/şairin şiirlerini seslendiren farklı kişilerin videoları', 'turistleri bilgilendirmek adına paylaşımlar', 'diğer' başlıklar altında veriler kategorize edilmiştir (https://www.instagram.com/samadvurgun_museum/ Erişim tarihi, 27.01.2022).

S/S	Kategoriler	Paylaşılan İçerik Sayısı
1	Turist Ziyaretleri	12
2	Müze Turistlere Tanıtımı Yönünde paylaşılan İçerikler	7
3	Sanatsal Etkinlikler	79
4	Müze Envanterlerine İlişkin Paylaşımlar	53
5	Şairin Fotoları	82
6	Şairin Yazdıklarından Paylaşımlar	53
7	Hakkında Medyada çıkan Bilgiler	27
8	Fan Kültürü/ Şairin Şiirlerini Seslendiren Farklı Kişilerin Videoları	68
9	Turistleri Bilgilendirmek Adına Paylaşımlar	7
7	Diğer	42

Samet Vurgun Ev Müzesinin Azerbaycan'da yaratılmış ilk ev müzesi olma özelliğinden ve Kültür Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren bir mekân olmasından ötürü kültür turizmi için kendi bünyesinde birçok olanak barındırmaktadır. Çağımızın teknolojik olanakları ve turizm sektöründe destinasyonların medya üzerinden inşa ettiği imaj doğrultusunda pazarlandığını kabul edersek bu bağlamda yapılması gereken çok önemli işler olduğu görülmektedir.

Samet Vurgun Ev Müzesi'nin Instagram sayfasındaki paylaşımlar doğrultusunda araştırmamızı yapmamızın temel nedeni müzenin son dönem faaliyetinin gelecek turistlere hangi yönde iletildiğine ilişkindir. Gideceği destinasyonu önceden aldığı bilgiler doğrultusunda ziyaret eden turist ona verilen bilgilerin, onun üzerinde oluşturulan algının doğrultusunda mekanları ziyaret etmektedir. Bu anlamda da Samet Vurgun Ev Müzesinin Instagram sayfasındaki bilgiler önemli işleve sahiptir.

Yaptığımız araştırma kapsamında belirlediğimiz kod kelimeleri altındaki paylaşımları yorumlandığında turist ziyaretlerine ilişkin sadece 12 paylaşımının olması, turistleri bilgilendirmek amacı ile 7 paylaşımın olması müzenin diğer etkinlik ve faaliyeti ile kıyaslandığında aradaki farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Araştırmada toplanan veriler kategorize edildiğinde çıkan sonuçlara göre, Ev Müzesi sanatsal etkinlikleri devamlı düzenlemekte ve ev müzesini bir kültür kurumu, etkinlik alanı olarak kullanmaktadır. Bu kendi içinde kültürel etkileşimin olması ve ev müzelerinin genel konsepti açısından çok işlevsel bir faaliyet olarak değerlendirilebilir.

Ev Müzesinin envanterleri müzenin sitesinde 17000 üzerinde olduğu belirtilmektedir. Yalnız Instagram sayfası üzerinden ise söz konusu envanterlerin yalnız 53'ünün resmi paylaşılmıştır. Müze envanterine dahil olan sanatçının kişisel eşyaları, elyazmaları, hakkında yazılanlar gibi değerli eşyaların hakkında detaylı bilgiler içeren ve sanatçının hayatındaki önemine değinerek bilginin paylaşılması turistler için müzenin 'biricik'lik konumunu yükselte ve ziyaret etme isteğini arttırabilir. Yalnız bunun aksine müze sadece olarak gelişigüzel çekilmiş 53 fotoğraf

paylaşmıştır. Örneğin, sanatçının hayatında çok önemli bir yeri olduğunun belirtildiği antik saat kendisi bir hikâye taşımaktadır. Şairin ölüm saatinde eşi Haver Hanım tarafından durdurulmuştur. Sayfada bununla ilgili herhangi bir paylaşım bulunmamaktadır. Aynı zamanda turistlere de bilgi verilmediği için, o mekânı ziyaret etme nedenlerini ortadan kaldırmaktadır.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Samet Vurgun Ev Müzesinin kültür turizmi açısından faaliyetinin müzenin Instagram sayfasındaki veriler üzerinden incelenmesi zamanı müzenin turistik bir mekân olarak faaliyet göstermesinden çok, farklı kültürel etkinlikler için bir alan olarak kullanıldığı görülmektedir. Sanatçının kimliği ve yaptıklarına dair turistleri bilgilendirici içeriklerin olmaması müzenin iletişim teknolojilerinden çok faydalanmadığı görülmektedir. Yeni medya kültürünün ve iletişim teknolojilerinin geliştiği günümüzde turistler kendi evinden sanal turlar aracılığıyla müzeleri gezebilmekteler. Bundan başka ev-müzelerinin yapısı gereği sanatçı kimliğine ilişkin daha detaylı bilgiler almak isterler. Bu anlamda turistlerin müze ziyareti için yönlendirilmediği, içerikle ilgili bilgi alamadıkları görülmektedir.

Azerbaycan ev müzeleri konseptinde ilk örneği olarak Samet Vurgun ev müzesi Instagram sayfasının paylaşımlarının sadece Azerbaycan dilinde olması ve içeriklerin periyodik olarak hazırlanmaması turistik bir mekân olarak faaliyet göstermesini engellemektedir. Oysa alternatifi olan birçok farklı müzeler sanatçı ile ilgili sergiler düzenler, farklı içeriklerle toplumda müzeye dair ilgi uyandırmaktadır. Günümüzde somut olmayan kültürel miras değerlerinin sosyal medya mecraları aracılığıyla dijital kültürün bir parçasına dönüştürülme süreci dikkate alındığında araştırma örneğimizdeki müzenin bu yönde eksik faaliyetinin olduğu tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Abbas A. (2012) ‘Nazım Hikmet Samet Vurguna Şiiri’ 525-ci gazete (7), 15 Kasım
- Capstick, B. (1985). Museums and tourism. *The International Journal of Museum Management and Curatorship*, 4(4), 365–372.
- Creswell, J. W. (2002). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative* (p. 676). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Dudley, S. (Ed.). (2013). *Museum materialities: Objects, engagements, interpretations*. Routledge.
- Duncan, C. (2005). *Civilizing rituals: Inside public art museums*. Routledge.
- Erbay, F. (1997). Müze işletmeciliğinin turizm sektörü ile ilişkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 40-41.
- Godzich, W. (1994). *The culture of literacy*. Harvard University Press.
- Hughes, H. L. (2002). Culture and tourism: A framework for further analysis. *Managing Leisure*, 7(3), 164–175.
- Jenkins, H. (2006). *Fans, bloggers, and gamers: Exploring participatory culture*. nyu Press.
- Kim, H., Cheng, C. K., & O’Leary, T. J. (2007). Understanding participation patterns and trends in tourism cultural attractions. *Tourism Management*, 28(5), 1366–1371.
- Kirchenblatt-Gimblett, B. (1998). *Destination culture: Tourism, museums, and heritage*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.
- Konukcu, İ. (2008). Özel koleksiyonların müzelere dönüştürülmesi.
- Månsson, M. (2011). Mediatized tourism. *Annals of Tourism Research*, 38(4), 1634-1652.
- McKercher, B. (2004). A comparative study of international cultural tourists. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 11(2), 95–107.
- Məmməd Arif. Səməd Vurğunun dramaturgiyası. Bakı, “Elm”, 1964, səh. 44.
- Silberberg, T. (1995). Cultural tourism and business opportunities for museums and heritage sites. *Tourism Management*, 16(5), 361–365.
- Yıldız, S., & Bektaş, F. (2019). Rekreatif bir etkinlik olarak turizm cazibe merkezi ziyaretçilerinin özçekim motivasyonları. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 187-204.
- URL-1- Samet Vurgun Ev Müzesi İnternet Sitesi ‘Müze Hakkında’ <http://samedvurgun.az/az/muzey-haqqinda> (Erişim tarihi: 28.01.2022)